

« omni humanæ creaturæ propter Deum (I Petr. II). » Ecce virga quæ omni petenti patriam proponitur imitanda. Videat unusquisque an velit eam imitari, quoniam in virga furoris flagellabit Dominus eos qui illam contempserint. Anonymus auctor antiquus in Corona quadam beatæ Virginis, quæ exstat in bibliotheca Vaticana Palatina, num. 3605 : *Debeant, qui digne cupiunt ministrare* **205 B. Virginii, ipsam, quantum possunt, in virtutibus imitari, et saltem a longe currere in odorem unguentorum ejus (Cant. I), quia sicut dicit auctoritas : Venerari sanctos, et non imitari, nihil aliud est quam mendaciter adulari. S. Bonaventura, in epistola **25 Memorialium : Ut tua devotio sit B. Virgini accepta, et reverentia grata, ipsius puritatem et munditiam omni virtute, mente et corpore illibate in teipso servando, toto conatu nitaris humilitate et mansuetudine ejus vestigia imitari. S. Antoninus in Summa theolo-****

gica, IV parte, tit. 14, cap. 24, § 4 : *Imitando beatam Virginem justii efficiamur, et sicut sequendo virginem lineam recte scribimus, et alia agimus ; ita recta opera facimus, imitando vestigia ejus.* Mauritius de Villa Probata, in Corona nova beatæ Mariæ, serm. 9 : *Apes habent unum regem, cujus ducatum sequuntur ; sic nos virginem sequamur Mariam, et illam imitemur.* Denique, ne longior sim, Gulielmus Parvus, in cap. VIII Cant., loquens cum Ecclesia in persona Dei : *Bene piam matrem meam miraris et veneraris. Sed quia in imitatione totus generationis est fructus, imitare quam veneraris.* Sic ille. Plura autem de imitatione Deiparæ Virginis habes apud Franciscum Arias in speciali opusculo de hac re, ubi eandem Deiparam Virginem in humilitate, fide, spe, charitate, devotione, **206** obedientia, castitate, modestia, paupertate cunctis fidelibus proponit imitandum.

NOTÆ AD FRAGMENTA MARIANA.

AD FRAGMENTUM I.

Fragmentum hoc, quod de laudibus beatæ Virginis ex parte Salvatoris prænotari potest, desumptum est ex Adami nostri sermone in Ascensione Domini, estque instar puri auri pretiosum.

(22) *Ipsi velleri mundo immensus candor accrevit.* Conspirant cum Adamo nostro S. Petrus Chrysologus, S. Fulgentius episcopus Ruspensis, S. Ildephonsus Toletanus, sique omnes qui communi stylo docent Marianæ virginitalis candorem a divino partu auctum, vel Deiparæ virginitalitatem a puerperio incrementum capessivisse, S. Petrus Chrysologus, serm. 142 : *In tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata est, est solidata virginitas, omnes perseveraverunt virtutes. Ille, qui tibi aucta sunt omnia, nihil minuit ; et serm. 175 : Feliciter parturit, quæ virginitatis coronam magis magisque pariendo conquistavit, et gloriam ; Fulgentius orat. de Laud. B. Mariæ, ex parte Salvatoris : Crevit partu integritas corporis potius quam decrevit, et virginitas ampliata est potius quam fugata ; S. Ildephonsus, in **207** libr. De S. virg. cap. 11 : Nunquam mater, nisi quando et virgo, et postquam mater nobilior et virgo. Definito tempore, hunc qui venerat, egredi sentit, et placido egressionis læta processu, aliter procedentem inspicit quam accedentem scivit. Sæcæ carnis veritate hunc vidit esse vestitum, et in se sui nitoris ac pudoris integritatem minuisse non sentit, sed potius crevisse cognoscit ; Aurelius Prudentius, hymno 11 :*

*Sentisne, Virgo nobilis,
Matura per justitia,
Pudoris intactum decus
Honore partu crescere ?*

Goffridus Viudocinensis, serm. 1 de Nativ. Domini : *Virgo sancta ante partum, in partu virgo sanctior ; S. Epiphanius, orat. de Laud. Virg. : Etiamnum sum virgo post partum, purior, si dicere licet, quam antea ; denique S. Augustinus, serm. 10 de Tempore : Virgo partui suo nupsit, virginitatem dum pareret duplicavit.* Quomodo autem Deiparæ divinitas ex divino partu facta fuerit perfectiore auctior, cum virginitas, tam materialiter quam formaliter, non sit capax augmenti intensivi, plene inter alios explicant Josephus de la Zerda in Maria effigie Trinitatis, academia 22, sect. 3 et 5 ; et Theophilus Raynaudus, tum in Nomenclatore Mariano in Glossario ad illud Virginis elogium : *Femina concipiendo virgo reddita, tum in **208** Diphycis Marianis, parte I, puncto 7, numero 24.*

B

AD FRAGMENTUM II.

Desumptum est ex sermone quem Adam noster de SS. Trinitate conscriptum reliquit ; estque elegantissimis et pulcherrimis Deiparæ encomiis referatissimum.

(23) *Sed in columna, quam præmisimus, intendamus.* Mariam etiam columnæ elogio celebrant Andreas Cretensis orat. 3 de Dormit. B. Virg. ; Theophanes, in Menæis Græcorum, die 23 Februarii ; Joan. Geometra, in orat. de Annunt. ; S. Bonaventura, in Speculo B. Virg., cap. 3 ; Albertus Magnus, serm. 2 in Annunt., serm. 3 in Assumpt. et in Mariali, cap. 220 ; hymnus Græcus apud Buteonem, pag. 151. S. Antonius de Padua, serm. 5 in Dominica post Trinitatem ; Bartholomæus de Pisis, libr. 1 De laud. virg. fructu 2 ; et alii, quorum memini in Cæsariis Marianis, in epistola dedicatoria circa finem.

(24) *Quam firma est, cui et cælum et terra innittitur !* Nam ut libro III Mythologiarum, inquit S. Fulgentius antistes Ruspensis, aliis episcopus Carthagenensis, verius Fulgentius Placidas (licet istos multi confundant, ut in Pietate Mariana Græcorum parte I, num. 225, notat vir doctissimus ac eruditissimus **209** P. Simon Wagner) : *Cælum et terra jam dudum ruissent, nisi Maria precibus sustentasset.* Unde Galatinus, lib. VII de Arcanis, cap. 2, cum retulisset ex Rabbi Anchelos totum mundum amore B. Virginis matris Messæ a Deo sustentari, subdidit : *Mundus enim ipse ob nostras pravas actiones nullo pacto consistere posset, nisi ipsa gloriosa Virgo eam suam misericordia et clementia pro nobis orando sustentaret.* Sic ille. Cui totidem fere verbis se subscribit Paulus de Heredia in tract. De conceptione B. Virg. Favet S. Antoninus archiepiscopus Florentinus, dum in Summa theologica, parte I, tit. 14, cap. 4, § 4, ait : *Ut hæc inferiora variantur secundum motum lunæ, ita suis Maria meritis et precibus sustentat mundum, et quasi regit, unde mundi Regina dicitur.* Hæc ille. Vide Novarium in Umbra virginæ, excursu 16, per totum, ubi probans B. Virginem esse mundi totius umbraculum ac munimen, scribit, inter alia, quod ipsa est cæli columna, quæ suis precibus cælum fulciat ; nec non noster Atlas, quæ vere et absque ullo fabularum figmento, universum suarum orationum humeris sustinet, ne labatur.

(25) *Quæ peccati maculam nescivit.* Et quidem etiam maculam peccati originalis ignoravit B. Virgo ; a qua, ne ab ea in primo conceptionis instanti,

inficeretur, fuit per Dei **210** potentiam ac misericordiam præservata. Unde in hymnis missalis cujusdam antiqui, quos affert P. Antonius de Balin ghen in Parnaso Mariano, a pag. 23 et deinceps, olium in laudem ejusdem B. Virginis canebatur.

Hæc concepta miro modo.

Est ut rosa cum nitore

Et ut candens liliū.

Ut fructus exit a flore

Est producta cum pudore

Præventa per Filium.

Sicut ros non corrumpitur,

Quando in terra gignitur

Elementi rubigine :

Sic Virgo non inficitur,

Cum in matre concipitur,

Originuli crimine.

Interim.

Ave, o dulcis Maria,

Christi mater, et filia,

Ulla sine macula.

Tu a Deo fabricata

In conceptu præservata

Nulla trahis scelera.

Iterum denique.

Ave, Regina cælorum,

Omni laude dignissima,

Quæ concepta es vitiorum

Sine labe purissima.

Salve, Virgo singularis,

211 *Vere sacra margarita,*

Salve, quia stella maris,

Es sine labe concepta.

Sed plura alibi de hac re. Vide interim quæ scripsi in notis ad Mariale Isidori Thessaloniceusis in notis ad orat. 2, n. 5.

(26) *Terribilis dæmonibus apparuisti.* Quam terribilis ac formidabilis sit Deipara dæmonibus, patet ex S. Ephrem Syro in orat. ad Virg.; ex S. Cyrillo Alexan., homil. 6, in Nestorium; ex S. Joan. Damasc. orat. 1 de Nativit. B. V.; ex Chrysippo Hierosol. in serm. de Laud. Virginis; ex S. Petro Damiano in serm. de Assump.; ex S. Anselmo Cantuariensi hymno 2, de B. V.; ex Honorio Augustodunensi, in serm. de Nativit. Mariæ; ex S. Bernardo Clarevalensi serm. *In signum magnum*, ex S. Amedeo Lausannensi, homil. 2 et 8, De laudib. Virg.; ex Richardo Vict., cap. 26 in Cant. cant.; ex Alberto magno in Mariali, cap. 75 et 140; ex B. Bonaventura in Speculo B. Virg., cap. 3, 6, 9, 10 et 12; ex S. Antonino Florentino, iv parte Summæ theol., tit. 15, cap. 14 et 45; ex S. Bernardino Senensi, tomo 1, serm. 51, art. 3, cap. 2 et serm. 3 de glorioso Nomine Mariæ; ex S. Brigitta, lib. 1 Revel., cap. 9, 16 et 46, et lib. iv, cap. 108 et 205, et in sermone Angelico, c. 20; ex Mauritio de Villa Probata, in Corona B. V., serm. 21 et ultimo; ex Trithemio abbate, lib. 1 De miraculis B. Virg. in Urticeto; ex Joan. Gersono tract. 4 super *Magnificat*; ex Dionysio **212** Carthus., lib. iii De laud. Virg., art. 11 et 20, et in Cant. cant., art. 20 et 21; denique ex Joan. Haigrino S. R. E. cardinali, in cap. iii Cant. ad illud : *Statura tua assimilata est palmæ*; cuius verbis lectorem hic fraudari non patiar; sunt autem hujusmodi : *Sicut palma, id est arbor triumphalis Dominicæ crucis, terribilis est malignis spiritibus; sic beata Virgo merito suæ rectitudinis malignos spiritus terret atque expellit.*

AD FRAGMENTUM III.

De laudibus B. Virginis, super canticum ejusdem B. Virginis *Magnificat* prænotari potest hoc fragmentum, quod bonam esse partem ex iis tractatibus, quos Adam noster, Trithemio et Possævino, testibus, in quosdam sacræ Scripturæ locos enucleavit, mihi ipsi haud difficulter persuadeo, licet ii

A tractatus, saltem integri, a codice Casamariensi, quo uno usus sum, prorsus exsulent, in alicujus bibliothecæ angulo oblivioni, traditi forsam cum tineis blattisque hucusque pugnantes, vel temporis omnia consumentis edacitate penitus absumpti. Est autem fragmentum hujusmodi, seu potius opusculum Adami nostri pietati erga Deiparam consonum, nec sine magna Mariani affectus accessione a quoquam arbitrator legi posse.

(27) **213** *Præ cæteris mulieribus est oleo invisibili uncta.* De hac cælesti B. Virginis unctione, qua ipsa beata Virgo, non exteriori, sed interiori inuncta dici potest, non in legale, sed in spiritualem sacerdotem consecrata; præclare omnino Hugo Victorinus, dum tomo II suorum Operum, in serm. de Assumptione, cum Virgine loquens dixit : *Tu filia delicata et omni gratia plena, charissima in deliciis tuis, uncta es ad gloriam decoris tui, et in signum dilectionis. Unctum paritura, et tu quoque uncta es, ut insum in te unguentum prius excellenter effunderet, quod postmodum in utero tuo singulariter acciperet.* Sic ille. Præclare etiam Albertus Magnus, dum in Mariali, cap. 100 et 211, scripsit : *Beatissima Virgo omnibus aliis improporcionabiliter plus habuit unctionis, et præ omnibus consertibus suis oleo exultationis uncta fuit.* Præclare item Am deus Lausannensis, dum homil. 3 de laud. Virg. hæc litteris mandavit : *Dei Verbum descendit in uterum Virginis, uterum impollutum, immaculatum, consecratum manu unctionis divinæ.* Præclare quoque Joannes Gerson, dum tomo III suorum Operum, tr. et. 9, super *Magnificat* hoc posuit theorema : *Maria vespere Jovis sancto et si non fuit insignita caractere sacerdotalis officii, nihilominus tunc, et antea, et postmodum fuit in regule sacerdotum præ consortibus suis inuncta, non quidem ad consecrandum, sed **214** ad offerendum hanc hostiam puram, plenam et perfectam in altari cordis sui.* Præclare denique Alanus Varenius Montalbanus, dum sermone 5, in laudes supersanctæ Dei genitricis Mariæ in hunc modum philosophatus est : *Legamus Scripturas inungebantur sacerdotes, prophetæ et reges, inuncta est virgo Maria, velut regina, prophetissa : et longe potiori gradu, quæ sacerdotio refulgens. Mater quippe Domini erat, quo gradu insignis omnium, cum veterum, tum recentiorum Patrum superavit dignitates et eminentiam. Erat quippe jus illud maternum, quod virtute omnes inferiores contineret, superaretque gradus. Nefas erat illam a quoquam heroum superari, quæ Dominum in suo utero continisset, quæ mater Dei et hominis esset, unigeniti Dei Filii, ipsius quoque Dei vivi et veri, incomparabilis, inenarrabilis, prorsus admirabilis mater. Merito ante omnes dignitate, gradu, ordine efferenda erat, quæ talem tantumque Dominum in tam sancto utero suo conclusisset. Multoties inunctum fuisse David legimus, id quod de sacrosancto et intenerata Virgine sentiendum est, ut instar magni David Jesu Christi filii sui, fuerit delibuta oleo exultationis, oleo Spiritus sancti, oleo sancti et reconditi a sæculis sacramenti, præ participibus suis, uncta in conceptu suo, uncta dum unigenitum filium conciperet, et tunc quidem exuberantioris gratiæ, et omnis consummatæ **215** perfectionis et deificationis oleo : Hactenus Varenius.*

(28) *Columba, in qua manet Spiritus sanctus.* Columbæ appellationem et proprietates cum Adamo nostro Deiparæ adiptant tam multi sanctorum Patrum ac sacrorum doctorum, ut, ni brevis prohiberet, lectori avido ac Deiparæ cultui ex animo indulgenti longissimum ex iis posset confici inventarium. Legendi sunt S. Epiphanius in sermone de laud. Virginis, ubi Deiparam vocat *columbam puram*; S. Sabbas abbas in Menæis Græcorum, die 24 Martii, ubi vocat *columbam unicam pulchritudinis incorruptæ*; S. Proclus Constantinopolitanus, in orat. 6, ubi vocat *columbam simplicem*; S. Augustinus, tomo X, serm. 35 de Sanctis, ubi vocat *colum-*

bam filii sui; S. Isephonsus, serm. 6 de Assumptione, ubi vocat *columbum Spiritus sancti*; Isychius Hierosolymitanus, serm. 2 de laud. Virginis, ubi vocat *columbam impollutam*; Joannes Eubens, in orat. de Conceptione Deiparæ, ubi vocat *columbam purissimam*; S. Joan. Damascenus, in orat. de Assumptione, ubi vocat *columbam sacratissimam*; et in Menseis Græcorum, die 22 Januarii, ubi vocat *columbam electam, quæ mentem habuit pennis inauratis spectabilem*; S. Germanus Constantinopolitanus in Mariali a nobis edito, pag. 102 et 103, ubi vocat *columbam rationalem et purissimam, ob divinum* **216** *animæ candorem nive candidiorem, cælesti sponso unice dilectam, totam omnino ad spiritus rationes formatam, et quasi in spiritum transformatam, quæ hominibus erroris hiemem jam cessasse ostendit*; S. Althelmus Schireburnensis episcopus, in libro De laude virginitatis, cap. 22, ubi vocat *columbam inter sexaginta reginas, et bis quadragenas pellices, quæ propter perenne puritatis privilegium Monarcham mundi, archangelo pronuntiante, Paraclete obumbrante, præcordiis tripudiantibus feliciter suscipere meruit*; Georgius Nicomediensis, orat. 1 de Præsentat. B. Virg., ubi vocat *columbam irreprehensibilem, quæ multitudine acupem devitavit, ejus machinamentis facta sublimior*; Michael Psellus, in cap. vi Cant. cant., ubi vocat *columbam electam inter animas omnium hominum qui salvantur*; Franco abbas Affligeniensis, lib. vi De gratia Dei, ubi vocat *columbam sine felle*; Amedeus Lausannensis, homil. 6 de laud. Virg., ubi vocat *columbam Christi per amorem*; Hugo Victorinus, serm. 34, ubi vocat *columbam simplicitate*; Philippus abbas Bonæ Spei, lib. iii in Cant., cap. 7, ubi vocat *columbam sponsi cælestis, quæ propter æternorum absentiam genuit incomparabiliter, et suspiravit*; Guillelmus Parvus, in cap. ii Cant., ubi vocat *columbam secundam, virginitate formosam, cujus pullus singularis fuit Christus*; Rupertus abbas, lib. iii in Cantica, ubi **217** vocat *columbam sine felle, pullos alienos nutrentem, grana candidiora colligentem, in petris nidificentem, genitum pro cantu habentem, et juxta Scripturarum fluentem residentem*; Honorius Augustodunensis, in Sigillo beatæ Mariæ, ubi vocat *columbam Christi Spiritu sancto plenam, in quam transfudit Deus Spiritus sancti charismata*; Absalon abbas, serm. 1 de Assumpt., ubi vocat *columbam de arca Noe egressam, id est de Ecclesia ortam, quæ ramum olivæ tempore diluvii in illam retulit, quia aquis vitiorum mundum involentibus Christum de se incarnatum in Ecclesia effudit*; Jacobus monachus, in orat. de Nativ. B. V., ubi vocat *columbam incontaminatissimam*; Joan. Hailgrinus S. R. E. card., in cap. ii Cant., ubi vocat *columbam Dei Spiritu sancto illustratam*; Albertus Magnus, serm. 1 de Purificat. B. Virginis, ubi vocat *columbam prudentem, simplicem, secundissimam, generosam*; S. Bonaventura in Speculo B. Virginis, cap. 8, ubi vocat *columbam fidelissimam, quæ inter summum Noe et mundum diluvio spirituali submersum mediatrix exitiû fidelissima*; Jacobus de Voragine, in Mariali, serm. 2, littera O et V, ubi vocat *columbam innocentissimam, non habentem sel amaritudinis, sed totam plenam dulcedine pietatis*; Matthæus imperator Cantacuzenus, in cap. i et v, Cant. cant., ubi vocat *columbam unigenitum Filium Dei, in oculis nil habentem iniquitatis, sed omnia pura, omnia decore composita*; **218** B. Laurentius Justinianus, in lib. De casto convivio, cap. 9, et De triumphali Christi agone, cap. 18, ubi vocat *columbam Sponsi immaculatam, speciosam, suavem, dilectam atque amabilem*; S. Antoninus archiepiscopus Florentinus, in iv parte Summæ theologiæ, tit. 15, cap. 24, ubi vocat *columbam sine felle peccati, deubatam, nive candidiorem, meritorum splendoribus Spiritus sancti secundatam, muneribus electam et præelectam ex omnibus*; S. Bernardinus Senensis, tomo 1, serm. 61, ubi vocat *columbam in*

foraminibus petræ, in caverna macerem, quia, quando vixit, dilatato intuitu, et spatioso volatu per foramina passionum corporis Jesu Christi, et per cavernam vulneris lateralis, semper in ejus doloribus genuit, et continuo latitavit; Richardus a S. Laurentio, lib. xii De laud. virg., column. 952, ubi vocat *columbam quæ, cessante diluvio, ramum olivæ in ora suo detulit ad Noe in arcam, Deum humano generi reconciliatum demonstrans*; Dionysius Carthusianus in caput i Cant. cant., art. 8, ubi vocat *columbam Dei, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, felleare austeritas, sed simplicitas sapientialis inviolata*; Paulus de Heredia, in tract. De concep. B. Virg., ubi vocat *columbam selle originalis peccati carentem et a peccato originali mundam*; Trithemius abbas in lib. De miraculis beatæ Virginis in Urticeto, cap. 6, ubi vocat *columbam prudentissimam* **219** *simplicitatis*; beatus Thomas a Villanova, in conc. de Visit. B. Virg., ubi vocat *columbam celerem, per montium culmina in visitatione pervolantem*; Mauritius de Villa Probata, in Corona B. Virg., serm. 17, ubi vocat *columbam divinam, candidissimam, quæ a superno Rege missa, veniens ad nos, portavit nobis privilegium nostræ reparationis et salutis*; Denique, ne longior sim, Joannes Picus, lib. i in Cant. cap. 13, et lib. iii, cap. 3, ubi appellat *columbam originali felle minime fermentatam, et columbam Dei, quæ simplicitatem columbinam, mititatem et humilitatem, insuper donorum Spiritus sancti plenitudinem, et ejus charismatum omnium abundantiam commodè exprimere sufficit: tantam enim horum omnium copiam divinitus accepit, ut illa propemodum non ad mensuram ussecuta videatur*.

AD FRAGMENTUM IV.

Fragmentum hoc de Maria mediatrice desumptum est ex Adami nostri sermone aureo, quem olim ipse in capitulo Cisterciensis habuit. De titulo autem mediatricis Deiparæ indito, præter ea quæ dixi in notis ad Mariale S. Germani patriarchæ Constantinopolitani, in notis ad orationem in Annuntiationem, num. 5, vide, si libet, Richardum a S. Laurentio, **220** lib. ii De laud. Virg., cap. 86; Albertum Magnum super *Missus est*, cap. 9 et 10; D. Bonaventuram in Speculo beatæ Virginis, cap. 8, et D. Antoninum iv parte, tit. 15, cap. 5 et 13.

AD FRAGMENTUM V.

Desumptum est ex sermone, quem Adam scripsit de Sapientiæ sabbato, piissimisque affectibus erga sacrosanctum Deiparæ Virginis puerperium redundat.

(29) Si inter collactaneos suos me Jesus meus annumeret. Præcipui pueri Jesu collactanei (utpote sacratissimæ Deiparæ Virginis uberibus admoti, ac purissimæ ejus lacte recreati), fuerunt S. Joan. Chrysostomus, S. Fulbertus Carnotensis, S. Bernardus Clarevallensis, S. Dominicus Gusmanius, S. Catharina Senensis, ac B. Alanus de Rupe. D. Chrysostomo enim, ut habetur in Vita Henrici Sussonii, cap. 20, Deipara Virgo sancto cuidam homini sese aliquando visibilem exhibens, sic locuta perhibetur: *Vade ad filii mei ministrum Henricum Sussonium, et dic ei meis verbis: Quemadmodum litteris proditum est, de præclaro illo doctore Joanne Chrysostomo, quod, cum puer scholasticus esset, et ante aram se dimitteret in genua, ubi ego ipsa in lignea imagine filium meum in sinu meo iactabam, per eundem* **221** *imagnem dixi filio, ut paulisper cessaret. De S. ruti. erio, hæc ex multis et gravibus auctoribus Gononus in Chronico Deiparæ ad annum 1020: Venerabilis Fulbertus episcopus Carnotensis, in mortis constitutus periculo propter morbum, quem sacrum ignem vocant, qui ejus linguam adurebat, quadam nocte, cum plus solito doloribus urgeretur, vidit illustrissimam Dominam cum magno comitatu et apparatu se moventem, ut aperiret os. Quod cum fecisset, subito puella illa formosissima, nempe Dizi-*

para, lac sacratissimum ex mamilla exprimens. linguam ejus omnino refrigeravit et sanavit. Eo sacratissimo lacte Fulberti genæ perfusa fuerunt, guttasque in signum miraculi lintcolis pretiosis abstergens, adhuc hodie in prædicta ecclesia videre ac venerari licet. De S. Bernardo Chrysostomus Henriquez Hortensis, in suo Menologio Cisterciensi, die 13 Maii gravissimum hoc adducit testimonium, apud Castellionem hactenus servatum, et a reverendissimo domino Edmundo de Cruce Cisterciensi generali justificatum: *In ecclesia S. Beroli castri Castellionis super Sequanam Lingonensis diœcesis, quædam imago in veneratione et honore beatæ Virginis Mariæ antiquitus exstitit constructa: quæ quidem imago S. Bernardo filium suum obtulit miraculose in ecclesia dicens: Bernarde, suscipe puerum meum, totius mundi Redemptorem. Deinde quoque ultra omnem 222 humanæ naturæ virtutem, ac si Christi frater naturalis fuisset, manu dictæ imaginis suscepta mamilla illico B. Bernardo sibi devoto, ore aperto tres guttas lactis ab ejusdem imaginis mamillis profuentes, miraculose distillabat. Quibus sic susceptis ab eodem dictæ imaginis mamillæ guttis, ejusdem Dei Genitricis orator, et Christi Filii sui professor, ac cælestis militiae confessor fidelis laudes quamplurimas cælorum reginæ, sancto spirante Pneumate, ejusdem Mariæ opitulante gratia composuit. De sancto Dominico, ex ipsiusmet Deiparæ Virginis revelatione, parte II, cap. 3 sui Psalterii Mariani, refert B. Alanus: Quod cum Dominicus adversus Albigenisim hæresim acerrime depugnaret, aliquando in proximam Tolosatis silvam se recepit, ibique augustissimæ cælorum reginæ (cui singulare est maledicti serpentis caput proterere, omnemque hæresim interimere, atque extinguere) opem præstituramque ardentibus suspiriis, multo lacrymarum imbre, tridua inedia, dirisque corporis castigationibus, carne sentibus propemodum lacerata, variegæ excarnificata impensus est deprecatus. Adfuit tandem conspicibilis benigna Mater, jacentem semianimenque erexit, atque in virgineos acceptum amplexus sic oculo dissuaviavit, castissimisque uberibus appressit. De S. Catharina hæc ex Joannis Gavaston Opere de SS. Tertiariis ord. Prædicatorum litterarum monumentis 223 consignavit Hiacynthus Choquetius in Lib. de Visceribus Maternis beatæ Virginis erga ord. Prædic., cap. 5: *Inver præclara cæli munera, quibus lectissima virgo Senensis Catharina, eximia omnium virtutum gloria toto orbe celebris, enituit; ac præsertim e plurimis Mariani amoris argumentis, non postremum locum habet, quod angelorum Regina cælo ad eam lapsa, post suavissima colloquia, post oscula vereque maternos amplexus, sacratissimis suis illam uberibus aliquando admovit et ut virgineo lacte non solum labra prolueret, concessit; verum etiam ut ipsum misericorditer sinum cælestis nectaris deliciis ebria, retuli exhauriret, ingenti munere donavit. Denique de Alano hæc in suo opusculo De rosario B. Virginis scriptis tradit Jodocus Beyssellius: *Circiter annos Domini 1470, devotissimus doctor Alanus de Rupe, Dominici Patris, ut p. ofessionem ita pietatem erga Christiparam imitatus, antiquatam pene, et aliquot sæculis deficientem Coronariorum fraternitatem in lucem revocavit, utique; ejusdem divæ monitu, que quondam Dominicum ad hoc ipsum impulerat, Et post multa: Quod autem addunt, omnem fidem exsuperat: Virginem divam exerto ubere lactis copiam Alano oranti aliquando et contemplanti in os judisse. Quo non penetrat Mariæ pietas? putaret merito quis hæc non vero quidem similia esse, nisi diligere justos ac pios, quanquam 224 mortales, potissima superiorum natura esset. Hæc Beyssellius. Neque a pueri Jesus Collectaneis segregabo clericum illum in Deiparam Virginem mire devotum, cui eadem Deipara Virgo pari munere beneficium lactationis exhibuit, ut lib. VII, Speculi historialis***

A cap. 81, memorat Vincentius Bolyacensis in huiusmodi: *Clericus quidam, sup. eunte rerum cœlo sæculo deditus, matris Dei amorem, et reverentiam ejus memoriam, sic animo ejus inlaxerat, ut quacunq. ecclesiam ingressus, vel per ecclesiam ei collingeret transitus, nulla sæculi sollicitudo, nul subripere posset oblivio, quin cum omni devotione humilitate genuflexus diceret: Beatus venter, qui portavi, Christe, et beata ubera, quæ te lactaverunt Dominum et Salvatorem nostrum. Hic aliquando molestia corporis tactus, tantum dolor invaluit, et lingua suam, et labia dentibus commanducaret idipsum de membris suis facturus, si permitteretur. Cumque jam lingua et labiis penitus consumpti vehementer a suis in aliis membris teneretur, jacere que horrendus aspectu, sensibus corporis exemplum vidit juxta lectuli sui caput, personam consistente pulchra facie, et reverendo aspectu, quæ (quam tum datur intelligi) angelus ejus erat ægroti si ærumnas deplorans, in hunc modum lamenta videbatur: Quid, o Domina misericordiam, si pietatis? Hoccine est gloria et gratiæ saluatorum, 225 hæccine est lingua in beatificationis ventris, et uerum, et partus tui, longo usu et arden affectu sic assuefacta, ut pene nihil aliud sonaret Domina, Domina? Si tu dees tuis, quis aderit suis non sic, Domina, non sic ad vitulum deveniet speciei hominum, si in te non incipiunt habere refugium. Ha cum angelus diceret, apparuit mater Dei, et quam satisfaciens de negligentia in servulum suum, de qu insimulabatur, ad lectum ægri propius accedit. Extracto igitur ubere, visa est immutare in os ejus lectis rorem suavissimum, unde subito linguæ integritatem et labiis antiquum decorem, et in toto ejus corpore præstantiam reddidit sanitatem. Redditisque sensibus continuo surrexit sanus et incolumis, et in cælam circa se misericordiam, etiamsi lingua tacere, repentinæ vitæ et morum mutatione cepit prædicare eienim se et sua Dei seritio mancipans, de cælesti vitam duxit religiosam. Hactenus Vincentius.*

AD FRAGMENTUM VI.

Fragmentum hoc de protectione atque imitatione Deiparæ Virginis, exscriptum ex Sermone, quem Adam noster de confessione scripsit, pretiosum magis quam amplum est. Ne vero boni domi particula quempiam præteriret, illud apposui.

226 AD FRAGMENTUM VII.

Fragmentum hoc de laude Virginis matris, quæ Adam noster suam erga Deiparam pietatem abunde clarescere fecit, exsulat prorsus a ms. codice Casamariensi, quo usus sum: existat autem sub nomine Adami abbatis Perseus apud Godefridum Tilmannum Carthusiæ Parisiensis monachum in Allegoriis in locos utriusque Testamenti, super librum Ecclesiastici, ex quo mutuo acceptum supra appendi.

(50) *Virgo sane nostra est oliva. Deiparæ Virgini cum oliva similitudinem (quam late his prosequitur Adam noster), late etiam prosequuntur Absalon abbas, serm. de Nativ. B. Virginis; Philippus abbas Bonæ Spei, lib. IV in Cant., cap. 30; Honorius Augustodunensis in Sigillo B. M.; Jacobus de Voragine, in Mariali, littera O, serm. 2; D. Antoninus in parte Summæ theologiæ, tit. 51, cap. IV; Bernardinus Buxensis, in Mariali, serm. 2, de Assumptione beatæ Mariæ; Mauritius de Villa Probat in Corona Beatæ Virg. serm. 22; et latissime omnium Richardus a S. Laurentio, lib. XII De laud Virg., a pag. 951 et deinceps.*

(51) *Periculosum est ergo ad punctum ab illa discedere. Quod probe agnoscens S. Iudephosus 227 lib. II De virgine. S. Mariæ, cap. 4: Veni, inquit, mecum ad hæc Virginem, ne sine hac properes ad gehennam. Veni, abscondamur sub veimento virtutis ejus, ne induaris confusione sicut diabolus. Sic ille. Et quare Lucifer daemon effectus, et angeli et cælesti in infernum delapsi sunt, nisi quia (ut notant Ga-*

Latinus, lib. vii De arcanis, cap. 4, et Paulus de Heredia, in tract. De concept. B. Virginis, non longe a fire) a beata Virgine discesserunt, illam, ut futuram Dei Matrem, colere nolentes, sicut Deus præceperat illis? Quare item Judæi a Deo reprobati, tot mala et calamitates, ut videmus, patuntur; nisi quia (ut lib. ix, cap. 10, probat idem Galatinus) a B. Virgine recesserunt, illi, ut Messie matri, famulari rementes? Hinc sanctus Anselmus, cum Maria loquens: *Omnia, inquit, a te aversus necesse est ut intereat*. Sicut enim pietas, et conversio in Virgine signum est æternæ prædestinationis, ita aversio a Virgine, et defectus pietatis in eam, signum est æternæ reprobationis. Ad quod Salomon in persona Virginis loquens dixit (*Proverb. viii*): *Qui in me peccaverit, lædet animam suam; omnes qui me oderunt, diligunt mortem*. Unde S. Bonaventura in Psalterio B. Virginis inquit: *Qui digne coluerit illam (Mariam), justificabitur, qui autem neglexerit illam, morietur in peccatis suis*. Hoc etiam idem Joan. Carthaginæ, hom. 2, de Cultu et **228** devotione erga B. Virgine significare videtur. Ecclesiasticus beatam Virgine cum rosa componit dicens: *Quasi plantatio rosæ in Jericho*. Etenim sicut ad rosam frequenter apes conveniunt, et ejus virtute fruuntur, atri vero scarabei fragrantiam odoris illius ferre non valentes, longe ab ea discedunt; ita prædestinati, velut argumentosæ apes, ad mysticam rosam Mariæ conveniunt, ut mira ejus virtute fruantur, reprobi vero tanquam spurcissimi scarabei eximiam suæ sanctitatis fragrantiam sustinere non potentes ab ea longe se sequestrant. Quis vero referre valeat quot mala, miseras, calamitates secum convehat iste a Maria Deipara atque ab ejus cultu et pietate recessus? B. Petrus Damianus, lib. vi, epist. 32, reddens rationem quare quibusdam monachis, qui a Deipara discesserant, solitas ejus laudes intermitendo, innumerabilia prorsus mala, nullo juvante remedio, acciderent, ait inter alia: *Quia matrem veræ pacis de suo monasterio projecerunt, dignum est ut inquietis calamitatum, tribulationumque procellis atque turbinibus agitentur*. Sic ille. Et quid sumus sine Maria, nisi pisces sine aqua, nautæ sine sidere, corpus sine collo et sine capite? Hinc Mauritius

A de Villa Probata, in Corona B. Virginis, serm. 27, afferens illud Ecclesiastici xxix: *Initium vitæ hominis aqua et panis*; et per aquam beatam Virgine intelligens: *Sicut, 229 inquit, pisces non possunt vivere sine aqua, ita nos male haberemus sine beatissimæ Virginis gratia*. D. Bernardus, homil. 2 super *Missus est*, de Maria sub sideris nomine sermonem habens, merito exclamat: *O quisquis te intelligis in hujus sæculi profuvio magis inter procellas et tempestates fluctuare quam per terram ambulare, ne avertis oculos a fulgore hujus sideris, si non vis obrui procellis*. Et Philippus, abbas Bonæ Spei, lib. ii in Cant., cap. 7 ad illa verba: *Collum tuum sicut monilia*, in hunc modum fatetur: *Ipsa (Maria) est, quæ invenitur Christo capiti sic subesse, ut non sit dubium reliquo etiam corpori superesse; et ipsa inter caput et corpus videtur locum medium obtinere, nec ad Sponsum filii sponsi possunt nisi matre mediante pertinere, præsentem ipsa nobis sponso bonum est adherere, absente vero non possunt membra capiti B coherere*. Et sane sine Maria quid boni esse potest miseris hominibus?

O amena vitæ rena,
(canebat dulcissime in hymno suo ad beatam Virgine beatus Hermannus, seu Josephus Steinveldensis,

*Languet mea mens egena,
Nil est valens, te non habens,
Perit vadens, male tabens;
Gaude, virga, nunquam arens,
Aret autem tui carens.*

230 Ita ut anonymus auctor, in Corona B. Virginis, quæ n. exstat in bibliotheca Vaticana, cap. 5, verissime scripserit: *Hæc (Maria) est mulier, quæ ubicunque non est, non est nisi gemitus et egestas (Eccli. xxvi): « Ubi non est mulier, ingemiscit egens; » ubicunque enim non est Maria per gratiam, non potest esse nisi miseria et egestas*. Sic ille. Faxit igitur Deus, ut nunquam a beata Virgine, per ejus cultus oblivionem, ac pietatis intermissionem, vel ad punctum monumentumque discedamus, ne in ea mala ac incommoda incurramus in quæ ab ea discedentes ejusque cultum negligent & incurant.

LAUS DEO AC VIRGINI DEIPARÆ.

ANNO DOMINI MCCV

PETRUS PICTAVIENSIS

PARISIENSIS ACADEMIÆ CANCELLARIUS

NOTITIA

(Oudin, *Comment. de script. eccles.*, II, 1499)

Petrus Pictaviensis, Petri Lombardi Sententiarum Magistri fidelis discipulus, postea celeberrimus in Academia Parisiensi theologiæ magister, ejusdemque Academiæ cancellarius, claruit vitæ meritis et doctrina ab anno 1160, quam posteris exhibuit variis voluminibus. Distinguitur ab altero ejusdem ætatis, qui S. Petri Cluniacensis abbas discipulus fuit. Scripsit autem iste *Sententias libris quinque* eruditæ, atque ex sanctorum Patrum operibus delibatas, quas postea dente satis maligno arrodere ausus est Gualterus, prior Sancti Victoris Parisiensis, in eo opere quod inscripsit: *Contra quatuor*